

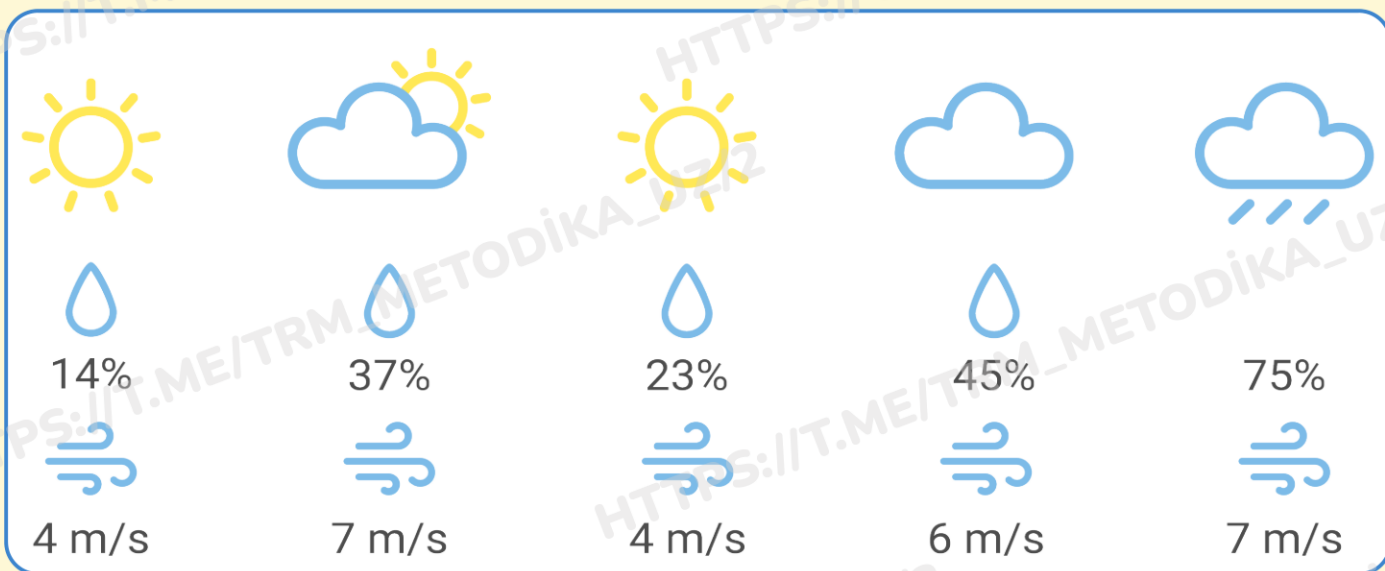

Nam ob-havoda issiqqa chidash osonroqmi yoki sovuqqami?
Quruq ob-havoda-chi? Nima uchun?

1. Namlik nima?

Havoda har doim suv bug'i mavjud. U daryolar va suv havzalari yuzasidagi suvning bug'lanishi natijasida paydo bo'ladi. Suv bug'ining bir qismini o'simliklar chiqaradi. Shu sababli o'simliklar ko'p bo'lgan joylarda havo nam bo'ladi. Bug'ning kichik bir qismi tuproqdagi namlik bug'langandan keyin, shuningdek, inson faoliyati natijasida ham paydo bo'ladi.

Namlik – havodagi suv bug'ining miqdori bo'lib, u 0 dan 100 gacha bo'lgan sonlar bilan ifodalanadi. Bu sonlar qanchalik yuqori bo'lsa, havodagi suv bug'ining miqdori shunchalik ko'pligini bildiradi. Quyoshli, tiniq havoda namlik kam bo'ladi, chunki isigan suv bug'lari tepaga ko'tariladi. Aksincha, havo bulutli bo'lsa, namlik yuqori bo'ladi.

Rasmga qarang. Qachon eng yuqori va qachon eng past darajada namlik bo'lganligini aniqlang.

2. Tabiatda suv aylanishi

Quyosh daryo, ko'l, dengiz va okeanlardagi suvni isitadi. Isigan suvning bir qismi bug'lanadi va suv bug'iga aylanadi. Bu bug' baland osmonga ko'tariladi. Yuqori balandlikda havo soviydi va suv bug'lari suv tomchilari shaklida yana yerga qaytib tushadi.

Agar havoda chang zarralari bo'lsa, bug' hamda mayda suv tomchilari ularning atrofiga yopishadi. Shu tarzda bulutlar vujudga keladi. Ko'p suv to'plangan bulutlar quyuq qora bulutlarga aylanadi. Tomchilar og'irlashib, yomg'ir yoki qor shaklida yerga tushadi. Harorat ko'tarilgach, qor erib pastga oqib tushadi va soy hamda daryolarni hosil qiladi. Daryolar quyilib, ko'llar va okeanlarni to'ldiradi.

1-topshiriq.

Tabiatdagi suv aylanishini daftaringizda tasvirlang.

3. Bulutlarning turlari

Osmondagi bulutlar turlicha bo'ladi. Yozning issiq kunlarida osmon pag'a-pag'a bulutlar yoki oppoq paxtaga o'xshash momiq bulutlar bilan qoplanadi. Bu bulutlar yerdan juda balandda joylashadi va ulardan hech qachon yomg'ir yog'maydi.

Qat-qat bulutlarning ko'rinishi xuddi tepaliklarga yoki oppoq paxta uyumlariga o'xshaydi. Bu bulutlar tez-tez o'z shaklini o'zgartiradi. Asta-sekin ular katta hajmli yomg'irli to'da bulutlarga aylanadi. Bulutda qanchalik suv ko'p bo'lsa, u shunchalik quyuq qoramtir rangda bo'ladi. Bulutlardagi muz bo'laklari va suv tomchilari asta-sekin bir-biri bilan aralashadi. Og'ir tomchilar esa yomg'ir yoki do'l bo'lib yerga tushadi.

Quyuq qora bulutli kunlarda butun osmonning quyi qismi kulrang bulutlar bilan qoplanadi. Bu bulutlar qora bulutlar deb ataladi. Odatda, bunday bulutlardan yomg'ir yog'adi va bu yomg'ir uzoq vaqt davom etadi. Qishda esa qat-qat bulutlardan qor yog'adi.

**Pag'a
bulut**

**Qat-qat
bulut**

**Quyuq
qora bulut**

2-topshiriq.

Daftaringizga bulutlarning turlarini yozing.

Nima uchun pag'a bulutlardan yomg'ir yog'maydi?

4. Yog'ingarchilik miqdori qanday o'lchanadi?

Yog'ingarchilik qancha miqdorda yog'ganini aniqlash uchun yomg'ir o'lchagich deb ataladigan maxsus qurilma ixtiro qilingan. Bu qurilma oddiy chelak va bo'lmalarga ajratilgan maxsus stakandan iborat. Chelak atrofida voronka shaklidagi temir plastinkalar mavjud bo'lib, ular to'plangan suvni shamol uchirib ketishidan himoya qiladi. Yog'in miqdorini o'lchash uchun chelak ikki metr balandlikdagi ustunga o'rnatiladi. Yomg'ir yog'ayotgan paytda tomchilar ushbu chelakka tushadi va 2 soat mobaynida yig'ilgan suv maxsus stakanga quyiladi.

Tushgan suv miqdori millimetr bilan o'lchanadi.

15 millimetrgacha bo'lgan yog'ingarchilik yengil yomg'ir, 50 millimetrgacha – kuchli yomg'ir, 50 millimetrdan yuqori bo'lgan yog'ingarchilik esa juda kuchli yomg'ir – jala quyganini ko'rsatadi. Qor uchun 10 millimetrli ko'rsatkich kuchli qor yog'gan deb hisoblanadi.

3-topshiriq.

Krossvordni yeching.

Bulutlarni kuzating. Hafta davomida osmonda paydo bo'ladigan bulutlar rasmini chizing. Bu bulutlar qanday bulut turiga kirishini ayting.

Bilasizmi?

Hozirgi vaqtda odamlar sun'iy ravishda yomg'ir yog'dirish yoki bulutlarni tarqatish yo'llarini o'rgandilar. Agar shaharda bayram rejalashtirilgan vaqtda osmonda yomg'irli bulutlar paydo bo'lsa, ularga qarshi maxsus samolyotlar uchiriladi. Bu samolyotlar orqali bulutlarga quruq muz, suyuq azot yoki kumush tuzlaridan iborat maxsus moddalar sepiladi. Natijada, bulutlardagi suv bug'lari va suv tomchilari bu zarralarga yopishadi. Zarralar og'irlashib, asta-sekin pastga tusha boshlaydi. Bulutlar tarqaladi va yomg'ir yog'maydi.